άντερο

άντερο, το, ουσ. [<μσν. ἄντερον <αρχ. ἔντερον], το άντερο· το πέος ηλικιωμένου άντρα, που δεν μπορεί πια να έρθει σε στύση: «ποια γυναίκα να πάει τώρα μαζί του, αφού, μόλις δει τ' άντερό του, θα το βάλει στα πόδια». Από παρομοίωση του πέους με το άντερο, που κρέμεται άτονο. Υποκορ. **αντεράκι, το** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 43 φρ.)·

- *άνοιξε τ' άντερό μου*, βλ. φρ. *άνοιξε το στομάχι μου*, λ. στομάχι·

- *βγάζει άντερα*, (για μουσικούς) είναι δεξιοτέχνης σε κάποιο μουσικό όργανο: «πήρε το μπουζούκι στα χέρια του κι όση ώρα έπαιζε, έβγαζε άντερα»·

- *βγάζει άντερα* ή *βγάζει τ' άντερά του*, κερδίζει πολλά χρήματα, ιδίως από τη δουλειά του: «βγάζει άντερα απ' την καινούρια του δουλειά || έχει ένα σουβλατζίδικο μέσα στην αγορά και βγάζει τ' άντερά του». Συνών. *βγάζει λεφτά με ουρά / βγάζει λεφτά με τη σέσουλα / βγάζει λεφτά με το ζεμπίλι / βγάζει λεφτά με το τσουβάλι / βγάζει παρά με ουρά* ή *βγάζει παράδες με ουρά / βγάζει τα κέρατά του / βγάζει τα μαλλιά της κεφαλής του / βγάζει τα μαλλιοκέφαλά του / βγάζει της Παναγιάς τα μάτια / βγάζει τρελά λεφτά (α) / βγάζει χοντρά λεφτά / βγάζει χοντρό χρήμα / βγάζει χρήμα με ουρά*·

- *βγάζω τ' άντερα (κάποιου μηχανήματος)*, το ξεχαρβαλώνω: «προσπάθησε να βρει μόνος του τη βλάβη της μηχανής τ' αυτοκινήτου του, αλλά της έβγαλε τ' άντερα και την παράτησε»·

- *βγάζω τ' άντερά μου*, **α.** κάνω ακατάσχετο εμετό: «έκανε τέτοιο κούνημα το καράβι, που έβγαλα τ' άντερά μου». **β.** μιλώ με τους χειρότερους χαρακτηρισμούς για να κατηγορήσω ή για να μειώσω κάποιον: «όταν μιλάει για τον κουνιάδο του, βγάζει τ' άντερά του». Από την εικόνα του ατόμου που κάνει ακατάσχετο εμετό. Συνοδεύεται πολλές φορές από χειρονομία, με το χέρι να ανεβαίνει ορμητικά από το μέρος της κοιλιάς προς το στόμα υπονοώντας την εκκένωση του στομάχου. Συνών. *βγάζω τα μέσα μου / βγάζω τα σπλάχνα μου / βγάζω τα σωθικά μου*· βλ. και φρ. *βγάζει άντερα*·

- *δε μασάω άντερα*, ενεργώ όπως εγώ θέλω και δε φοβάμαι, δεν υπολογίζω κανένα: «δε με τρομάζεις με μπράβους και δικηγόρους, γιατί, όταν έχω δίκιο, δε μασάω άντερα»·

- *δεν αγαπάει ούτε τ' άντερά του*, είναι πάρα πολύ κακός, πάρα πολύ μοχθηρός: «απ' αυτόν περιμένεις καλοσύνη! Αυτός δεν αγαπάει ούτε τ' άντερά του»·

- *δε συμφωνούν κοιλιά με άντερα*, λέγεται στην περίπτωση που είναι πάρα πολύ δύσκολο να συμφωνήσουν δυο άνθρωποι ή δυο ομάδες ανθρώπων: «άσ' τους να φαγώνονται, γιατί εδώ, που λέει ο λόγος, δε συμφωνούν κοιλιά με άντερα και θα συμφωνήσουν αυτοί που έχουν τόσες μεγάλες διαφορές;»·

- *δεν άφησε άντερο*, (για χρήματα ή περιουσία) σπατάλησε ολοκληρωτικά: «είχε ατράνταχτη περιουσία, αλλά έμπλεξε με τα χαρτιά και δεν άφησε άντερο». Από την εικόνα του ατόμου που πάνω στη βουλιμία του τρώει και τα άντερα του σφαγίου. Συνών. *δεν άφησε κολυμπηθρόξυλο / δεν άφησε κουκούτσι / δεν άφησε λέπι / δεν άφησε ρουθούνι / δεν άφησε σάλιο / δεν άφησε σπυρί / δεν άφησε σταγόνα / δεν άφησε φλούδα*·

- *δεν έμεινε άντερο*, **α.** (για χρήματα ή περιουσία) σπαταλήθηκε ολοκληρωτικά: «έφυγα το πρωί απ' το σπίτι μου μ' εκατό χιλιάρικα και μέχρι να γυρίσω δεν έμεινε άντερο». **β.** (για εμπορεύματα) εξαντλήθηκε, πουλήθηκε, καταναλώθηκε όλο: «μόλις δειγμάτισα στην αγορά το καινούριο προϊόν, δεν έμεινε άντερο». Συνών. *δεν έμεινε κολυμπηθρόξυλο / δεν έμεινε κουκούτσι / δεν έμεινε λέπι / δεν έμεινε ρουθούνι / δεν έμεινε σάλιο / δεν έμεινε*

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

σπυρί / δεν έμεινε σταγόνα / δεν έμεινε φλούδα. **γ.** η κατάσταση που δημιουργήθηκε ήταν τόσο αστεία, που δεν έμεινε κανείς αμέτοχος: «είχε τόσο πλάκα η όλη κατάσταση, που, όταν ξαφνικά άρχισε να γελάει κάποιος, δεν έμεινε άντερο»·

- *δεν έχει άντερα*, δεν έχει θάρρος, δεν είναι θαρραλέος: «λίγο να κάνεις πως τον αγριεύεις το βάζει στα πόδια, γιατί δεν έχει άντερα»·

- *δεν καταλαβαίνει τ' αντερά του*, **α.** δεν αλλάζει τη γνώμη του, είναι ανένδοτος, αμετάπειστος: «απ' τη στιγμή που είπε πως δε θα σου δώσει άδεια, μην τον ενοχλείς άλλο, γιατί δεν καταλαβαίνει τ' άντερά του». **β.** είναι αναίσθητος, σκληρός: «δεν έχει βοηθήσει ποτέ κανέναν, γιατί είναι άνθρωπος που δεν καταλαβαίνει τ' άντερά του». **γ.** δε δείχνει την παραμικρή διάθεση κατανόησης ή συνεννόησης: «αφού έχεις διαφορές μαζί του, μόνο στα δικαστήρια θα μπορέσεις να βρεις το δίκιο σου, γιατί είναι άνθρωπος που δεν καταλαβαίνει τ' άντερά του». **δ.** δεν αντιλαμβάνεται το παραμικρό από όσα συμβαίνουν γύρω του, ιδίως κακά: «εδώ συμβαίνουν τόσα παρατράγουδα στην επιχείρηση κι αυτός δεν καταλαβαίνει τ' άντερά του». Συνών. *δεν καταλαβαίνει γρυ / δεν καταλαβαίνει τη μάνα του / δεν καταλαβαίνει μία / δεν καταλαβαίνει Χριστό*·

- *είπαμε του τρελού να χέσει, έβγαλε και τ' άντερά του*, βλ. λ. χέζω·

- *έκλεισε τ' άντερό μου*, βλ. φρ. *έκλεισε το στομάχι μου*, λ. στομάχι·

- *έπιασε άντερα*, (για τερματοφύλακες) αποσόβησε αρκετά γκολ που ήταν σίγουρα: «στο παιχνίδι της προηγούμενης Κυριακής ο τερματοφύλακάς μας έπιασε άντερα»·

- *έφαγε άντερα* ή *έφαγε τ' άντερά του*, **α.** έφαγε πάρα πολύ, μέχρι σκασμού: «τον καλέσαμε στο τραπέζι μας για να πάρει έναν μεζέ, κι αυτός έφαγε τ' άντερά του». **β.** καταχράστηκε πολλά χρήματα, ιδίως του δημοσίου: «απ' τη μέρα που έγινε κυβέρνηση το κόμμα του, έφαγε άντερα || ήταν υπάλληλος στο υπουργείο Οικονομικών κι έφαγε τ' άντερά του». **γ.** σπατάλησε πολλά χρήματα: «έφαγες πολλά λεφτά στη ζωή σου, δε λέω, αλλά ο τάδε έφαγε τ' άντερά του». Συνών. *έφαγε το καταπέτασμα / έφαγε τον αβλέμονα / έφαγε τον αγλέουρα / έφαγε τον άμπακο / έφαγε τον περίδρομο*· βλ. και φρ. *τρώει άντερα*·

- *θα σου βγάλω τ' άντερα*, θα σε τιμωρήσω σκληρά, παραδειγματικά, θα σε ξεκοιλιάσω: «αν σε δώ να βάζεις ξανά χέρι στο ταμείο, θα σου βγάλω τ' άντερα»·

- *θα σου δώσω τ' άντερα στα χέρια* ή *θα σου δώσω τ' άντερα στο χέρι*, επιτείνει την παραπάνω φράση·

- *κατεβάζει άντερα (ενν. ο Θεός., ο ουρανός)*, βλ. συνηθέστ. *ρίχνει άντερα*·

- *κατεβάζει άντερα (ενν. στην κοιλιά του)*, βλ. συνηθέστ. *ρίχνει άντερα (ενν. στην κοιλιά του)*·

- *κερδίζει άντερα* ή *κερδίζει τ' άντερά του*, βλ. φρ. *βγάζει άντερα* ή *βγάζει τ' άντερά του*·

- *κόλλησε τ' άντερό μου*, πειν. υπερβολικά: «βάλε μου γρήγορα να φάω, γιατί κόλλησε τ' άντερό μου»·

- *λάδωσε τ' άντερό μου (τ' αντεράκι μου)*, **α.** μετά από αλλεπάλληλες οικονομικές ατυχίες και δυσκολίες, επανήλθα σε καλή οικονομική κατάσταση (και άρχισα να τρώω πάλι καλά ως οικονομικά ευκατάστατος): «ευτυχώς που πήγε καλά η τελευταία δουλειά και λάδωσε τ' άντερό μου». **β.** έφαγα χορταστικά ύστερα από πολύ καιρό: «ευτυχώς τέλειωσε η περίοδος της νηστείας και λάδωσε τ' άντερό μου»·

- *λέει άντερα*, **α.** λέει τα χειρότερα λόγια, που μπορεί να πει κανείς για κάποιον: «όταν μιλάει για τον κουνιάδο του, λέει άντερα». **β.** λέει βλακείες, ανοησίες: «τον άρχισαν όλοι μαζί στις σφαλιάρες, γιατί επί μια ώρα μας

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

έλεγε άντερα». **γ.** λέει πράγματα ασύστολα, τερατολογεί: «δεν τον πιστεύει κανένας, γιατί συνηθίζει να λέει άντερα»·

- *λίγδωσε τ' άντερό μου (τ΄ αντεράκι μου)*, βλ. φρ. *λάδωσε τ' άντερό μου (τ' αντεράκι μου)*·

- *μ' ανακατώνει τ' άντερα*, βλ. φρ. *μου γυρίζει τ' άντερα*·

- *μασώ άντερα*, είμαι πολύ θυμωμένος, είμαι εξοργισμένος: «μην του λες κουβέντα, γιατί απ' το πρωί μασάει άντερα»·

- *μέχρις άντερα* ή *μέχρις άντερο*, ολοκληρωτικά, μέχρι το τέλος, ως τα άκρα: «έφαγε την περιουσία του μέχρις άντερο || θα σε κυνηγήσω μέχρις άντερα»·

- *μου βγάζει τ' άντερα*, με ταλαιπωρεί πάρα πολύ, γίνεται πολύ ενοχλητικός, πολύ πιεστικός: «κάθε φορά που έρχεται στο γραφείο μου να με δει, μου βγάζει τ' άντερα μ' ένα σωρό βλακείες που μ' αραδιάζει»· βλ. και λ. *του βγάζω τ' άντερα*·

- *μου 'βγαλε τ' άντερα*, (για τροχοφόρα) με ταλαιπώρησε υπερβολικά με τις συνεχείς αναταράξεις και κραδασμούς του: «ταξίδεψα μ' ένα προπολεμικό λεωφορείο και μου 'βγαλε τ' άντερα μέχρι να φτάσω στον προορισμό μου»·

- *μου γυρίζει τ' άντερα*, μου είναι πολύ αντιπαθητικός, μου προκαλεί αηδία: «κάθε φορά που βλέπω αυτόν τον τύπο, μου γυρίζει τ' άντερα». Συνών. *μου γυρίζει τα μέσα μου / μου γυρίζει τα σπλάχνα / μου γυρίζει τα σωθικά / μου γυρίζει το στομάχι*·

- *μου γυρίζουν τ' άντερα*, **α.** αηδιάζω υπερβολικά από κάτι που βλέπω ή ακούω: «όταν ακούω τέτοιες βλακείες, μου γυρίζουν τ' άντερα». **β.** νιώθω ναυτία: «κάθε φορά που ταξιδεύω με πλοίο, μου γυρίζουν τ' άντερα»·

- *μου γύρισαν τ' άντερα*, ένιωσα έντονη αηδία, έντονη τάση για εμετό ή έκανα ακατάσχετο εμετό: «μόλις είδα τα κορμιά διαμελισμένα πάνω στην άσφαλτο, μου γύρισαν τ' άντερα». Συνών. *μου γύρισαν τα μέσα μου / μου γύρισαν τα σπλάχνα / μου γύρισαν τα σωθικά / μου γύρισε το στομάχι*·

- *ξερνώ άντερα* ή *ξερνώ τ' άντερά μου*, **α.** αηδιάζω υπερβολικά από κάτι που βλέπω ή ακούω: «αν άκουγες τις αηδίες που έλεγε, θα ξερνούσες άντερα». **β.** ομολογώ, προδίδω τα πάντα: «πήγε στην Ασφάλεια και ξέρασε άντερα». **γ.** μιλώ με τα χειρότερα λόγια για κάποιον, ιδίως με πρόθεση να τον βλάψω: «κάθε φορά που μιλάει γι' αυτόν τον άνθρωπο, ξερνάει τ' άντερά του». **δ.** κάνω ακατάσχετο εμετό: «έφαγα χαλασμένο φαγητό και ξέρασα τ' άντερά μου»·

- *πίνω άντερα* ή *πίνω τ' άντερά μου*, πίνω υπερβολικά, είμαι μεγάλος πότης: «δεν μπορεί κανένας να του παραβγεί στο πιοτό, γιατί πίνει τ' άντερά του»·

- *ρίχνει άντερα (ενν. ο Θεός, ο ουρανός)*, βρέχει ραγδαία: «δεν είναι να πας σήμερα πουθενά, γιατί απ' το πρωί ρίχνει άντερα»·

- *ρίχνει άντερα (ενν. στην κοιλιά του)*, τρώει πάρα πολύ: «τον είδα σ' ένα εστιατόριο να ρίχνει άντερα»·

- *στριμμένο άντερο*, **α.** άνθρωπος δύστροπος, ιδιότροπος: «δεν μπορείς να συνεννοηθείς μαζί του, γιατί είναι στριμμένο άντερο». **β.** άνθρωπος κακός: «όλα να τα περιμένεις απ' αυτόν, γιατί είναι στριμμένο άντερο»·

- *τον πέρασα απ' του σκυλιού τ' άντερο*, βλ. λ. σκυλί·

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

- *του ’βγαλε τ’ άντερα*, **α.** τον μαχαίρωσε την κοιλιά, τον ξεκοίλιασε: «πάνω στον καβγά του ’δωσε μια με το μαχαίρι και του ’βγαλε τ’ άντερα». **β.** τον ταλαιπωρώ πάρα πολύ: «μέχρι να τελειώσει τη δουλειά που του ανέθεσε, του ’βγαλε τ’ άντερα»· βλ. και φρ. *μου βγάζει τ’ άντερα*·

- *του ’δωσε τ’ άντερα στα χέρια* ή *του ’δωσε τ’ άντερα στο χέρι*, **α.** τον μαχαίρωσε στην κοιλιά, τον ξεκοίλιασε: «τράβηξε το μαχαίρι και του ’δωσε τ’ άντερα στα χέρια». Από την εικόνα του ατόμου που, όταν δεχτεί χτύπημα με μαχαίρι στην κοιλιά, φέρνει και τα δυο του χέρια πάνω στο τραύμα, δίνοντας την εντύπωση πως συγκρατεί τα άντερά του. **β.** του αφαιρώ κάθε επιχείρημα: «μόλις αποκάλυψε ο άλλος πως έπαιζε ο τύπος σε δυο ταμπλό, του ’δωσε τ’ άντερα στα χέρια»·

- *του τα πήρα μέχρις άντερα* ή *του τα πήρα μέχρις άντερο*, **α.** του πήρα όλα του τα χρήματα που απαιτούσα: «τον κυνήγησα δικαστικά και του τα πήρα μέχρις άντερα». **β.** του κέρδισα όλα του τα χρήματα, ιδίως στο χαρτοπαίγνιο: «παίξαμε χαρτιά και του τα πήρα μέχρις άντερο»·

- *τρώει άντερα* ή *τρώει τ’ άντερά του*, τρώει πάρα πολύ, μέχρι σκασμού: «δεν μπορείς να τον ακολουθήσεις στο φαγητό, γιατί τρώει τ’ άντερά του». Συνών. *τρώει το καταπέτασμα* / *τρώει τον αβλέμονα* / *τρώει τον αγλέουρα* / *τρώει τον άμπακο* / *τρώει τον περίδρομο*.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας